

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027“ metsanduse töögrupi IV kohtumise memo

Töögrupi IV kohtumine toimus 5.03.2020. a Maaeluministeeriumi (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn) suures saalis kell 10.45-16.00.

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa: Põllumajandusuuringute Keskus (PMK), Põllumajandusamet (PMA), Eesti Põllumajanduse ja Kaubanduskoda (EPKK), Eestimaa Talupidajate Keskliit, Eesti Maaülikool (EMU), SA Erametsakeskus (EMK), Eesti Erametsaliit, Keskkonnaministeerium (KEM), Maaeluministeerium (MEM), Keskkonnaamet, Keskühistu Eramets TÜ, Maaelu Edendamise Sihtasutus (MES), Tartu Ülikool (TÜ), MTÜ Ühinenud Eesti Metsataimetootjad, ELLE OÜ.

Kutsutud: Siret Talve MEM teadus- ja arendusosakonna nõunik.

Kohtumisest ei saanud osa võtta: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Eesti Keskkonnaühenduste Koda esindaja, Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing.

Taust

Maaeluministeerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018. a seadusandlikud ettepanekud 2020. a järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

10.45 - 11.00 Tervituskohv

11.00 – 11.10 Sissejuhatus päeva

11.10 – 13.00 Sekkumislehe 8.9 Metsataristu korrashoid ja arendamine ning 4.7. Metsa süsiniku sidumise ja kliimamuutuse leevendamise võimekuse suurendamine lõpetamine käsitlemise lõpetamine

13.00 – 13.30 Lõuna

13.30 – 15.30 Sekkumislehe 8.8 Ringbiomajanduse arendamine maapiirkonna ettevõtete konkurentsivõime suurendamiseks (metsandus) ja 6.4 Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades lõpetamine

15.30 – 15.45 Kokkuvõte

Sissejuhatus

Töögrupi juht teavitas, et kohtumisel on kavas lõpetada kõik eelmistel kordadel lõpetamata jäänud sekkumislehed.

Sekkumislehe 8.9 „Metsataristu korrashoid ja arendamine“ lõpetamine

Arutleti leevendusveekogude teemal. TÜ esindaja andis teada, et uuringus „Leevendusveekogude rajamine metsaladele kraavituse mõjude leevendamiseks“ käsitleti leevendusveekogude rajamist samaaegselt kuivendussüsteemi ehitamisega, seega suuri lisakulutusi leevendusveekogude ehitamine kaasa ei too. Samuti nagu metsas on häilud, on kraavidel kraavilaidendused, voolupidurduskohad, laiemad paunad. Samas on uuringus toodud ideega vaja edasi töötada. Töögrupi liikmed tõid välja, et osaliselt on leevendusveekogud üsna suured ning võivad kaasa tuua raadamist. Optimaalne suurus vajab veel selgitamist. Ka vajavad leevendusveekogud ja kaitserajatised hooldust, näiteks kui on settebassein, siis tuleb seda aeg-ajalt settest puhastada, ka leevendusveekogud peavad olema sügavamad kraavist, mistõttu võivad need setet täis minna ning vajavad puhastamist tihemini kui kraav ise. Milline on leevendusveekogude hooldamise sagedus – kaks või 10 aastat? Seda on võimalik teada saada, kui selgitatakse välja, mis olukorras on uuringu käigus 3-4 aasta eest rajatud leevendusveekogud.

MEMil on plaanis läbi viia uuring hajukoormuse leviku iseärasuste ja hajukoormuse ohjamise meetodite täpsustamise kohta, mille järel vajadusel muudetakse projekteerimismorme.

Uute kuivendussüsteemide rajamine. Tõstatati veelkord teema, kas uusi kuivendussüsteeme on tarvilik rajada. Tõdeti siiski, et mitmed kraavid on rajatud 80 aasta eest ja neid ei saa enam taastada läbi rekonstrueerimise. Oluline on vaadata kuivendussüsteemi kui tervikut ning lähtuda projektist.

Kuivendussüsteemi rajamisel tuleb kaaluda, kas tulu parema ja kvaliteetsema puidu saamiseks kaalub üle tehtud kulutused k.a. hilisem kraavide hooldus. Keskkonnaalased nõuded muutuvad ajas rangemaks, mis tõstavad investeringu hinda veelgi. Viljakates kasvukohatüüpides on kuivenduse mõju boniteedi tõusule tagasihoidlikum. Efekt, kus kuivenduse mõju enim oodatakse, on siirdesoo metsad, seega ei saa siirdesood täielikult välistada. Süsiniku vabanemine on seotud veetasemega. Mida viljakam kasvukohatüüp, seda vähem veetaseme langedes hakkab süsinikku emiteerima. Selle osas võiks metsamajandajatele olla kättesaadav juhendmaterjal. Sekkumislehte võiks jääda „vastavalt kasvukohatüübile“.

Vajadus keskkonnanarajatiste ja leevendusveekogude järele tuleneb projektist. Sekkumise täiendavad tingimused kehtestatakse vastava määrusega.

Sekkumislehe 4.7 „Metsa süsiniku sidumise ja kliimamuutuse leevendamise võimekuse suurendamine“ lõpetamine

Varasematel kohtumistel on käsitletud mitmeliigilisuse ja mitmerindelisuse temaatikat põhjalikult, mistõttu ei peetud vajalikuks välja tuua eraldi tegevusena „optimaalse mitmeliigilise ja mitmerindelise puistu kujundamine“. Seevastu otsustas töögrupp täiendada tegevust „hooldusraie kuni 30 a puistus“ soovitusena kujundada võimalusel segapuistuid.

Arutelu käigus jõuti seisukohale sõnastada järgmine tegevus ümber. Tegevuse nimetuseks jäi männikräsa, juurepessu ja ürase kahjustuse ennetamiseks vajalike tõrjevahendite soetamine ja meetmete kasutamine. Toimus arutelu, kas fookuseerida tegevus ainult metsaühistutele, kuid jõuti üksmeelele, et sihtgrupp võiks siiski laiendada ka metsaomanikele. „Meetmete kasutamine“ lisatakse, kuna süsinikutemaatikale on suunatud ka metsakasvatustlike meetmete rakendamine kahjustuste ennetamisel nagu näiteks juurepessu kindla puistu kujundamine.

Täpsemad kriteeriumid sätestatakse määruse tasandil.

Vana metsa mitteraiumise toetus

Probleem on mõistetav - kui vana metsa maha raiutakse, vabaneb esmalt suur hulk süsinikku, taassidumine tuleb aastaid hiljem. Tegevust võiks ümber nimetada pika raieringi toetuseks. Teema on aktuaalne teatud koosseisuga metsades. Näiteks männikus raieringi pikemaks lükkamine ei mõjuta puidu kvaliteeti. Sama kehtib ka laialehiste metsade korral.

Eesmärgiks on see, et raietega ei vabastataks süsinikku: **esiteks** puit ei vabastaks süsinikku ning **teiseks** ei vabastataks süsinikku raie. Turg on moonutatud, pelleti tootmisele makstakse peale ning suur osa puidust kasutatakse madala lisandväärtusega küttematerjali tootmiseks, kuna taastumatute energiaallikate asendamiseks on hetkel parim alternatiiv puidu põletamine. See tähendab omakorda, et süsinik jääb sel juhul pikaajalistesse puittoodetesse sidumata.

Pikka raieringi ning samuti lageraiest erinevate raieviiside kasutuselevõttu toetab muuhulgas samas sekkumises nimetatud keskkonnasõbraliku väiketehnika kasutuselevõtt, kuna raske metsatehnika ei vabasta maapinnast nii suurt hulka süsinikku.

EMU esindaja sõnul on vastuoluline kui ühelt poolt püütakse metsaomanikke saada metsa uuendama, et süsiniku sidumist suurendada. Teiselt poolt aga antakse toetust, et lükata edasi

raieringi. Erametsamaast 30% pole esitatud inventeerimise andmeid ega metsateatist – st omanikud ei ole huvitatud metsamajandamisest. Kas peab sel juhul neile peale maksma?

Töögrupis leiti siiski, et vana metsa mitteraiumise või pika raieringi toetus ei sobi selle sekkumise alla. Seevastu võiks kaaluda erametsaomanike nõustamist sellel teemal. Ka nõustamine hooldusraiate suunal aitab jõuda metsaomanikuni, selgitades, et väärtuslikumat puitu on mõistlik kallimalt müüa.

Kultuurmetsaalade istandikeks ümber määratlemine. Puiustandiku definitsioon on olemas – FADN kasutab seda ning see on defineeritud ka metsaseaduses. Definitsiooni järgi paikneb see mittemetsamaal. Töögrupp leidis, et seda ei pea ümber määratlema.

Soode sulgemine.

Töögrupp leidis, et soode sulgemine on pigem looduskaitse teema. Probleemiks võib olla ülemäära sügav kuivendus, samas ei soovi metsaomanik liiga palju kulutada, mistõttu on kuivenduskraavid optimeeritud nii, et need langetavad veetaset, ent samas ei emiteeri liialt süsinikku. Leiti, et soode sulgemisse võiks näiteks SKV-s metsamaad omav erametsaomanik aktiivse lisameetmena panustada. TÜ esindaja leidis, et metsamajanduskava on küll hea tööriist metsaomanikule metsas kavandatavate tegevuste tegemiseks, kuid see ei võta arvesse kliimakaalutlusi. Töögrupp leidis siiski, et seda on raske arvestada kinnistu põhiselt. Pigem võiks jääda nõustamise teemaks.

Erametsataimlate arendamine

Eelmisel kohtumisel tegi töögrupp ettepaneku, et metsataimlate arendamise teema tuuakse sekkumise 8.8 alt üle sekkumise 4.7 alla.

Metsataimede vajak on suurusjärgus 10-15 miljonit. Toetama peaks nii alustavaid kui jätkavaid ettevõtjaid. Toetatakse metsataimlate arendamisega seotud seadmete ja tehnoloogia soetamist.

Arutelu tekkis selle üle, milliseid investeeringuid eelistada. Leiti, et võiks eelistada neid taotlejaid, kes suudavad mahtu toota täites kvaliteedi nõudeid, kuid selle võiks määruse tasandil lahti kirjutada.

Ei peetud vajalikuks erisusi sisse kirjutada. Uuendada tuleks kiiresti tõhusalt kohalike taimedega. Kliimabilanss sõltub ka süsiniku emiteerimisest, mistõttu tuleks mets kiiresti uuendada. TÜ esindaja jäi selles osas erinevale arvamusele.

Toetuskõlblikkuse tingimused

Töögrupis leiti, et toetus hooldusraie tegemiseks võiks olla 75%, muude tegevuste puhul 50% ja väiketehnika soetamisel 30%

Suurimat toetust ühe taotleja kohta ei pidanud töögrupp vajalikuks määrata, kuna see sõltub tegevusest.

Sekkumislehe 6.4 „Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades“ lõpetamine

Täiendati tulemusindikaatorit uue sõnastusega „kaitsealuste liikide ja elupaikade seisundi säilitamine ja paranemine“. Loodusdirektiivide elupaikadel on seisundihinnangud, mida jälgitakse seega võib tulemusindikaatorina näidata ka elupaikade seisundi parandamist. Seisund võib paraneda, kuna puistu seisund ise paraneb, ka omaniku tegevused võivad seda parandada.

Sekkumislehe 8.8 „Ringbiomajanduse arendamine maapiirkonna ettevõtete konkurentsivõime suurendamiseks (metsandus)“

Maaeluministeriumi teadusnõunik Siret Talve andis täiendavaid selgitusi kavandatavast biomajanduse meetmest ja uuendustest osakonnast seoses ringbiomajanduse teemaga. Maaeluministeriumis töötab nüüdsest biomajanduse nõunik, kes koordineerib biomajanduse teemat. Pooleli on projektid nagu BioEast, Biomajanduse RITA Biomajanduse projekt, laual on ka AKIS ning PÕKAgA seotud biomajanduse teemad. Samuti on teadus-ja arendusosakonnas ka innovatsioonimeede, klastrimeede.

Kavandatav ringbiomajanduse meede

Sekkumislehte hetkel veel ei ole, kuid eeltööd on tehtud. Hetkel Eesti ekspordib ümarpuitu, toorpiima jm toorainet. Kui me kohapeal väärandaksime, siis looks see töökohti ja ekspordida saaksime kallima hinnaga. Väiketööstus pole nii reostav. Tulevikus nõudlus jääkide ja kaassaaduste väärandamiseks kindlasti tõuseb. Tarka väärandamist tuleks toetada.

Demotehaseid, kus uued tooted välja töötatakse, on Euroopas viis või kuus, meile lähim asub Soomes. Huvilistel lähiriikidest on võimalik, kasutades kohapealseid seadmeid ning teadlaste ja inseneride abi, välja töötada uue toote kasutades erinevaid toormeid. Soome demotehase kompetentsi võiks ka Eesti kasutada.

Sekkumise raames plaanitakse toetada biomassi keemilist või bioloogilist (töögrupi ettepanekuna ka termokeemilist) töötlemist, et sellest toota uut materjali. Pilootide tasemel on Euroopas head näited olemas, Eestis selles vallas pole palju tehtud.

RITA Biomajanduse uuring annab ülevaate, kui palju väärandamata bioressursse Eestis on. Sekkumise tulemusel tekivad bioväärandamise seadmete täismahus tehased, teised saavad käia tutvumas, kuna sellistel piloottehadel on teadmise ja kogemuse levitamise kohustus. Eesmärk on veenda ettevõtjaid ise investeringuid tegema Projektide valimine toimub tooraine järgi. Märksõnadeks on kaskaadkasutus, tööstussümbioos, korduvkasutus.

Suhteliselt väikesed biorafineerimise seadmed pannakse kasumlikult tööle, tasuvusajaga 5-7 aastat. Sekkumise abil püütakse saada üle tehnoloogilistest takistustest.

Positiivne on, kui ettevõtte ise kasutab muuhulgas omatoodetud bioenergiat. Lokaalsest energialahendusest saab kasu ka kohalik kogukond.

Sekkumisleht pole küll valmis, kuid eesmärgina on mõeldud luua 10 väikesemat lokaalset ja 3 regionaalset (mitmetüübiline biomassitootmine) käitist. Biomassi töötlemisel on transpordi kulu suur. Euroopas arvutus näitab, et 50 km raadius on optimaalne kaugus. Käitis peaks paiknema tooraine lähedal. Soovitatav palgata teadlane.

Taotlejaks ettevõtjad

Töörühma ettepanek: meede võiks soodustada kohapealse oskusteabe tekkimist, mille osas on hea kogemus päiksepaneelide kasutamisega – algul käivitati toetusega, nüüd saavad ilma toetuseta hakkama ning firmad pakuvad täisteenust ja arendavad toodet edasi.

Näited:

- põhust saab enne põllule tagasiviimist välja võtta aineid. Samas jäävad toitained alles, süsiniku kadu vaid 5%. Saab põllule tagasi viia, aga stabiilsema ja toitaineid paremini omastatavana
- Bonnis kasvatatakse õunu. 25 aasta möödudes saetakse puud maha ja istutatakse uued. Puidu hakkest saab loomade allapanu, siis energiat ja siis alles läheb see kompostimiseks. Kõik toimub kohalikus piirkonnas.
- 70 loomaga väike meierei, kus pesuveest toodetakse soojust.
- Saksamaa näide: Süsiniku heited jagatakse fossiilseteks ja biogeenseteks, viimast ei pea maksustama. Kuid ka biogeenseid heiteid on võimalik vähendada. Biosüsi seob pikaks ajaks süsinikku, kuigi on biogeenne.
- Soomes kvoodid, võimalik on teenida kui seod süsinikku pikaajalistesse toodetesse.
- Ettevõttes jääb üle saepuru, mida kasutatakse prügimäe katmiseks (siis ei pea ise utiliseerima). Samas võiksid nad selle ise väärindada.
- E-piim tootis juustu ja jäägiks oli vadak. Tehti investeering vadakust sportlastele proteiini tootmiseks. See võib kujuneda isegi kasumlikumaks kui muud tooted.

Rafineerimine ja kääritamine on kaks erinevat asja: rafineerimine on algosakestest lõhkumine ja kääritamisel tekib gaas, elekter, kuid selleks on vaja 36 kraadi sooja. Eesti tingimustes kasutatakse toodetud energia seetõttu kohe ära. Seadmed, mida Lõuna-Euroopas välja töötati ja mida seal kasutatakse, pole päris meie tingimustele kohandatud.

Töögrupis kõlas skepsist, et antud meede ei loo palju uusi töökohti. TA esindaja tõi välja siiski, et loodud töökohad võivad olla huvitavad noortele ja kvalifitseeritud töötajatele.

Kui meetodi kasumlikkuse osas on veendumus olemas, siis edasisi tegevusi saab rahastada konkurentsivõime meetmest. Need biomajanduse investeeringud jagatakse kaheks: tootlikud ja mittetootlikud investeeringud. Määratletakse ära, millised on mittetootlikud investeeringud (näiteks keskkonnainvesteeringud). Sekkumislehes tuuakse välja, milline protsent avalikest vahenditest läheb taotlemisele läbi finantsinstrumendi.

Lähtuvalt TA esindaja ettekandest jäi metsanduse töörühm seisukohale, et ka metsanduses on vajadus selliste pilootprojektide järgi nagu kavandatakse. Ning piloodile järgnevaid investeeringuid on samuti tarvis, seetõttu käsitletakse neid ka sekkumislehel. Tõime sekkumislehte tagasi finantsinstrumendi lisaks toetusele.

Sekkumise kirjeldusse lisatakse, et sekkumise raames lisanduvad puidu olelusringi täiendavad etapid, tuues seeläbi välja, et pikeneb puidu kasutamise tsükkel. Juba planeerimisfaasis peab ettevõtja mõtlema sellele, mida teha jääkide või kaassaadustega. Eesmärk on, et ei jääks jääke ja luuakse lisaväärtust.

Sooviti teha muudatusi toetuskõlblike taotlejate osas. Taotlejate ringi võiks muuta laiemaks, seega abikõlblik peaks olema väikese ja keskmise suurusega ettevõtja. Ka toetati ettepanekut, et taotleja võiks olla ühistu. Siiski, peaks toetatav tegevus toimuma maapiirkonnas.

Kokkuvõte ja edasised tegevused

Sekkumislehtedega saame minna edasi. Vajadusel konsulteerime teiega või vajadus uute töögruppide järele. Sekkumislehti tutvustatakse MeMi juhtkonnale ja ÜPP kava juhtkomisjonile. Hetkel on plaanitud juhtkomisjonile esitada 71 sekkumist. Kui finantsraamistik selgeks saab, siis saab teha valikud ja otsitakse sünergiaid erinevate sekkumiste vahel. Seejärel esitatakse strateegiakava kooskõlastamiseks ministeeriumidele, Vabariigi Valitsusele ja Euroopa Komisjonile. Igas etapis võib sekkumislehtedesse tulla muudatusi.

Töögrupi juht tänas töögrupi liikmeid panuse eest sekkumislehtede valmimisel.